

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Dato: 5. februar 2010
Kontor: Lovteknikkontoret
Sagsbeh: Jacob Christian
Gaardhøje
Sagsnr.: 2009-775-0021
Dok.: JCG40440

GRUNDNOTAT

Vedrørende forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalg, kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (KOM (2009) 154 endelig)

Resumé

Kommissionen har den 16. oktober 2009 fremsat et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalg, kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (KOM (2009) 154 endelig).

Formålet med forslaget er at gøre behandlingen af arvesager med et grænseoverskridende element mindre kompleks ved at indføre fælles regler om retternes kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse mv. Herved bliver det ifølge Kommissionen muligt for personer, der har deres sædvanlige opholdssted i EU, at bestemme, hvilke arveretlige regler (arvestatut) der skal finde anvendelse på fordelingen af arv efter dem. Endvidere vil de rettigheder, der tilkommer afdødes arvinger, legatarer, andre pårørende og kreditorer, blive sikret på effektiv vis.

Med henblik herpå fastsætter forordningen bl.a. regler om, hvilken medlemsstats domstole der skal behandle arvesager med et grænseoverskridende element (artikel 3-15), og hvilken medlemsstats lovgivning der skal finde anvendelse i arvesager med et grænseoverskridende element (artikel 16-28). Forordningen fastsætter endvidere regler om anerkendelse og

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

fuldbyrdelse af afgørelser i andre medlemsstater end der, hvor afgørelsen er truffet (artikel 29-35), og regler om indførelse af et europæisk arvebevis (artikel 36-44).

Forslaget vurderes ikke at være i strid med nærhedsprincippet. Forslaget er omfattet af Danmarks forbehold og vil derfor ikke have lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser. Storbritannien og Irland har tilkendegivet, at de ikke ønsker at deltage i vedtagelsen eller anvendelsen af forordningen. Der foreligger ikke officielle tilkendegivelser om de øvrige medlemsstaters holdninger til forslaget. Fra dansk side er man generelt positivt indstillet over for forslaget, men det er nødvendigt, at forståelsen og rækkevidden af flere af forslagets bestemmelser afklares, inden en endelig dansk holdning fastlægges.

1. Baggrund

Den 1. marts 2005 fremlagde Kommissionen en grøn bog om arv og testamente (KOM (2005) 65 endelig) med henblik på iværksættelse af en høring om legal og testamentarisk arv i sager med et grænseoverskridende element.

Grønbogen består – ud over en generel indledning – af syv overordnede afsnit. Disse afsnit vedrører lovvalgsregler, kompetenceregler, bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse, bevis for arvingers status (et europæisk arvebevis), registrering af testamenter, legalisering og retlig fremgangsmåde.

Den danske regering afgav den 29. november 2005 – efter national høring over Kommissionens grøn bog – et høringssvar til Kommissionen. Regeringen tilkendegav i den anledning bl.a., at man fra dansk side hilser den på fællesskabsplan iværksatte drøftelse af de i praksis meget relevante arve- og skifteretlige spørgsmål, som behandles i grøn bogen, velkommen.

Den 30. juni 2008 afholdt Kommissionen et ekspertmøde om et kommende forslag fra Kommissionen om et fællesskabsinstrument på området.

I lyset af bl.a. høringssvarene om grøn bogen og ekspertmødet fremsatte Kommissionen den 16. oktober 2009 et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalg, kompetence, anerkendelse og fuldbyrd-

delse af afgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis.

Forslaget er fremsat med hjemmel i EF-Traktatens afsnit IV (nu EUF-Traktatens afsnit V). Protokollen om Danmarks stilling finder derfor anvendelse. Foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-Traktaten (nu EUF-Traktatens afsnit V), vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

2. Forordningsforslagets indhold

2.1. Forordningsforslagets formål

Formålet med forslaget er at gøre behandlingen af arvesager med et grænseoverskridende element mindre kompleks ved at indføre fælles regler om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og offentligt bekræftede dokumenter på arveområdet samt indførelse af et europæisk arvebevis.

Herved bliver det ifølge Kommissionen muligt for personer, der har deres sædvanlige opholdssted i EU, at bestemme, hvilke arveretlige regler (arvestatut) der skal finde anvendelse på fordelingen af arv efter dem. Endvidere vil de rettigheder, der tilkommer afdødes arvinger, legatarer, andre pårørende og kreditorer, blive sikret på effektiv vis.

2.2. Forordningsforslagets enkelte bestemmelser

2.2.1. Anvendelsesområde og definitioner (kapitel I)

Forordningen finder efter *artikel 1* anvendelse på alle civilretlige spørgsmål vedrørende arv, herunder navnlig overdragelse, bobestyrelse og boafvikling.

Forordningen finder ikke anvendelse på bl.a. told- og skatteretlige anliggender (artikel 1, *stk. 1, 2. pkt.*). Forordningen finder endvidere ikke anvendelse på rettigheder mv., der overdrages på anden måde, herunder f.eks. gaver, forsikringspolicer, samt pensionsordninger og lignende ordninger (artikel 1, *stk. 2, litra f*). For så vidt angår tilbageførsel og nedsættelse af gaver samt inddragelsen heraf i beregningen af arvelodder følger det dog af forordningens artikel 19, *stk. 2, litra j*, at den lov, som efter forordningen finder anvendelse på boets behandling, jf. forordningens

artikel 16 og 17, også finder anvendelse på sådanne tilbageførsler og nedsættelser.

Forordningen indeholder i *artikel 2* en definition af en række af de begreber, som anvendes i forordningen.

Ved ”arv” forstås ifølge artikel 2, *litra a*, enhver form for overgang af ejendele ved dødsfald, hvad enten det drejer sig om en viljesbestemt overførsel ved testamente eller arvepagt eller om lovbestemt overgang af ejendele ved død.

Ved ”ret” forstås i henhold til artikel 2, *litra b*, enhver retsmyndighed eller enhver kompetent myndighed i medlemsstaterne, der udøver en retslig funktion i arveretlige anliggender. Med retter sidestilles andre myndigheder, der er bemyndiget til at udøve beføjelser på områder, der i forordningen henhører under retternes kompetence.

Ved ”arvepagt” forstås efter artikel 2, *litra c*, en aftale, hvorved retten til arv for en eller flere af aftalens parter overdrages, ændres eller tilbagekaldes, uanset om det sker med eller uden modydelse.

Forordningen indeholder i artikel 2, *litra d-i*, en række yderligere definitioner, herunder bl.a. af begreberne fælles testamente, officielt bekræftede dokumenter og europæiske arvebeviser.

2.2.2. Kompetence (kapitel II)

Ifølge forordningens *artikel 4* er retterne i den medlemsstat, hvor afdøde havde sit sædvanlige opholdsted på dødstidspunktet, kompetente til at træffe afgørelse i arveretlige sager.

Efter anmodning fra en part skal sagen dog i medfør af *artikel 5, stk. 1*, henvises til behandling i en anden medlemsstat, hvis arvelader i medfør af artikel 17 (om lovvalg) har bestemt, at den anden medlemsstats materielle lov skal finde anvendelse, og den kompetente ret efter artikel 4 finder, at denne medlemsstats retter er bedre egnede til at træffe afgørelse i sagen. Den ret, der er kompetent efter artikel 4, fastsætter i givet fald en frist for at indbringe sagen for retten i den medlemsstat, hvis materielle ret skal finde anvendelse, jf. artikel 5, *stk. 2*. Er sagen ikke indbragt inden denne frist, fortsætter sagen ved den ret, der efter artikel 4 er kompetent. Indbringes sagen for retten i den medlemsstat, hvis materielle lov skal

finde anvendelse, skal denne ret herefter inden for 8 uger erklære sig kompetent. I modsat fald fortsætter sagen ved den ret, der efter artikel 4 er kompetent, jf. artikel 5, stk. 3.

Forordningens *artikel 6* fastsætter regler om kompetence, når afdøde ikke havde sit sædvanlige opholdssted i en medlemsstat på dødstidspunktet. I sådanne tilfælde er en medlemsstats retter kompetente, når boets ejendele befinder sig i den pågældende medlemsstat, og afdøde senest 5 år før sagens indbringelse for retten havde sit foregående sædvanlige opholdssted i denne medlemsstat (*litra a*), subsidiært at afdøde var statsborger i den pågældende medlemsstat på dødstidspunktet (*litra b*), mere subsidiært at en arving eller legatar har sit sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat (*litra c*), og mest subsidiært at anmodningen alene angår de ejendele, der befinder sig i den pågældende medlemsstat (*litra d*).

Efter forordningens *artikel 8* er retterne i den medlemsstat, hvor arvingen eller legatøren har sit sædvanlige opholdssted, dog altid kompetente til at modtage erklæringer om, hvorvidt arv eller legat vedgås eller frasiges.

Efter forordningens *artikel 9* er endvidere retterne i den medlemsstat, hvor afdødes ejendele befinder sig, altid kompetente til at træffe tingsretlige foranstaltninger, herunder f.eks. tingslysning, der ifølge medlemsstatens lov skal træffes i forbindelse med overdragelse af ejendele.

Forordningens kapitel II indeholder endvidere regler om retternes kompetence i relation til behandlingen af modkrav (*artikel 7*), lis pendens (*artikel 13*) og konnekse krav (*artikel 14*) samt regler om indbringelse og prøvelse (*artikel 10-12*) og regler om foreløbige retsmidler (*artikel 15*).

2.2.3. Lovvalg (kapitel III)

Som hovedregel skal den materielle lov i den medlemsstat, hvor afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, anvendes på bobehandlingen, jf. forordningens *artikel 16*.

Arveladeren kan dog efter *artikel 17, stk. 1*, vælge, at det er loven i den medlemsstat, hvor den pågældende er statsborger, der skal anvendes ved behandlingen af hele den pågældendes bo. Arveladers bestemmelse om lovvalg og tilbagekaldelse af lovvalg skal være udtrykkelig samt være indeholdt i en erklæring, der opfylder kravene til form og gyldighed for en dødsdisposition i den valgte lov (*artikel 17, stk. 2-4*).

Forordningens *artikel 18* indeholder særlige regler om arvepagter, dvs. aftaler om arv. Efter artikel 18, *stk. 1*, skal en arvepagt som udgangspunkt behandles efter den lov, der i medfør af forordningen ville have fundet anvendelse, hvis arvelader var død på det tidspunkt, hvor arvepagten blev oprettet. Dette gælder dog ikke, hvis arvepagten herved må anses for ugyldig. I sådanne tilfælde skal arvepagten i stedet behandles efter den lov, der i medfør af forordningen finder anvendelse på arveladers faktiske dødstidspunkt.

Efter artikel 18, *stk. 2*, er en arvepagt, der angår arven efter flere personer, kun gyldig med hensyn til sit indhold, hvis den er gyldig efter den lov, der efter artikel 16 ville have fundet anvendelse ved en af arveladernes død på arvepagtens oprettelsestidspunkt. Hvis arvepagten efter denne regel kun er gyldig efter én lov, finder denne lov anvendelse på arvepagten. Hvis arvepagten efter førnævnte regel er gyldig efter flere love, finder den lov, som arvepagten har sin nærmeste tilknytning til, anvendelse på arvepagten.

Parterne kan dog efter artikel 18, *stk. 3*, vælge, at den lov, som arvelader eller arveladerne kunne have valgt efter artikel 17, skal finde anvendelse på deres arvepagt. Anvendelse af en bestemt lov på arvepagten berører imidlertid ikke rettigheder, som en person, der ikke er part i arvepagten, efter den lov, der skal anvendes efter artikel 16 og 17, ikke kan fratages af arveladeren, jf. artikel 18, *stk. 4*.

Artikel 20 indeholder en særregel om erklæringer om vedgåelse af eller afkald på arv, hvorefter sådanne erklæringer også er gyldige, når erklæringerne opfylder betingelserne i loven i den medlemsstat, hvor arvingen eller legataren har sit sædvanlige opholdssted, jf. dog artikel 19.

Ifølge *artikel 19, stk. 1*, finder den lov, der fastlægges i medfør af kapitel 3, anvendelse på arv og boskifte fra arvefaldet til endelig udlodning af arven. Det fremgår af artikel 19, *stk. 2*, at den lov, der er udpeget efter forordningen, navnlig finder anvendelse på

- udløsende faktorer, tid og sted for arvefaldet (*litra a*),
- arvingers og legatarers rettigheder, herunder den længstlevende ægtefælles arveret, fastlæggelse af disse personers respektive andele, afdødes pålæg til dem samt andre rettigheder i boet som følge af dødsfaldet (*litra b*),

- retten til at få arv (*litra c*),
- særlige grunde til manglende råderet og til bortfald af retten til arv (*litra d*),
- arveløsgørelse og afskærelse fra arv på grund af uværdighed (*litra e*),
- overdragelse af boets ejendele og rettigheder til arvinger og legatarer, herunder vilkårene og virkningerne af arvens eller legatets vedgåelse eller afkald på arv (*litra f*),
- arvingers, bobestyreres og kuratorers beføjelser, især i forhold til salg af ejendele, betaling af fordringshavere (*litra g*),
- ansvar for boets gæld (*litra h*),
- disponibel andel, tvangsarvebeløb og andre indskrænkninger i friheden til at træffe dødsdispositioner, herunder retslige myndigheders eller andre myndigheders udlæg i boet til fordel for afdødes pårørende (*litra i*),
- tilbageførsel og nedsættelse af gaver samt deres inddragelse i beregningen af arvelodderne (*litra j*),
- gyldighed, fortolkning, ændring eller tilbagekaldelse af en dødsdisposition, bortset fra den formelle gyldighed (*litra k*) og
- bodeling (*litra l*).

Efter *artikel 25* finder den lov, der udpeges efter forordningen, anvendelse, selv om det ikke er en medlemsstats lov.

Efter forordningens *artikel 27* kan anvendelse af en bestemmelse i en lov, der er udpeget efter forordningen, afvises, hvis anvendelse af bestemmelsen er uforenelig med de grundlæggende retsprincipper ("ordre public") i domsstaten. Anvendelse af en lov, der er udpeget efter forordningen, kan dog ikke afvises alene på grund af forskelle i bestemmelser om tvangsarv.

Kapitel III indeholder herudover bestemmelser om anvendelse af visse regler i den medlemsstat, hvor en ejendel befinder sig (*artikel 21*), særlige arveretlige ordninger (*artikel 22*), samtidige dødsfald (*artikel 23*), boer uden arvinger (*artikel 24*), uanvendelighed af medlemsstaternes regler om international privatret ("renvoi") (*artikel 26*) samt bestemmelser om stater med mere end et retssystem (*artikel 28*).

2.2.4. Anerkendelse og fuldbyrdelse (kapitel IV)

Det fremgår af forordningens *artikel 29, 1. pkt.*, at retsafgørelser, der træffes efter forordningen, skal anerkendes i de andre medlemsstater, uden at der stilles krav om en særlig procedure.

Det fremgår endvidere af *artikel 29, 2. pkt.*, at hvis anerkendelsen bestrides, kan en part efter proceduren i *artikel 38-56* i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (Bruxelles I-forordningen) få fastslået, at afgørelsen skal anerkendes.

Danmark har tiltrådt Bruxelles I-forordningen på mellemstatsligt grundlag, jf. lov nr. 1563 af 20. december 2006 om ændring af retsplejeloven (Gennemførelse af parallelaftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Danmark om forkyndelse af retslige og udenretslige dokumenter i civil og kommercielle sager).

Efter *artikel 30* skal en retsafgørelse dog ikke anerkendes, hvis retsafgørelsen er åbenbart i strid med grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som anmodningen rettes til ("ordre public") (*litra a*), hvis der ikke er sket rettidig forkyndelse af det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument (*litra b*), hvis retsafgørelsen er uforenelig med en retsafgørelse truffet mellem de samme parter i den medlemsstat, som anmodningen rettes til (*litra c*), eller hvis retsafgørelsen er uforenelig med en anden retsafgørelse, som også opfylder betingelserne for anerkendelse (*litra d*).

Efter *artikel 33* skal retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat og kan fuldbyrdes dér, samt retsforlig fuldbyrdes i andre medlemsstater efter *artikel 38-56* og *artikel 58* i Bruxelles I-forordningen.

Herudover indeholder kapitel IV et forbud mod prøvelse af sagens realitet med hensyn til afgørelser truffet i en anden medlemsstat (*artikel 31*) samt bestemmelser om udsættelse af anerkendelse af en afgørelse fra en anden medlemsstat, når der verserer en appel- eller genoptagelsessag i denne medlemsstat (*artikel 32*).

2.2.5. Officielt bekræftede dokumenter (kapitel V)

Det fremgår af *artikel 34*, at officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt i en medlemsstat, skal anerkendes i de øvrige medlemsstater, med-

mindre gyldigheden anfægtes efter de gældende procedurer i den stat, der har udstedt dokumenterne. Dog skal dokumenter, hvis anerkendelse strider mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, anmodningen rettes til ("ordre public"), ikke anerkendes.

Efter *artikel 35* skal officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt og eksigible i en medlemsstat, efter anmodning erklæres eksigible i en anden medlemsstat efter reglerne i artikel 38-57 i Bruxelles I-forordningen.

Det fremgår endvidere af artikel 35, at en ret i en sag efter forordningens artikel 44 og 45 (om klage over europæiske arvebeviser), kun kan afslå at erklære et dokument eksigibelt, hvis fuldbyrdelsen af dokumentet vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, anmodningen rettes til ("ordre public"), eller hvis en sag om anfægtelse af dokumentets gyldighed verserer for en ret i den medlemsstat, der har udstedt det officielt bekræftede dokument.

2.2.6. Europæiske arvebeviser (kapitel VI)

Efter forordningens *artikel 36* indføres der et europæisk arvebevis, som udgør bevis for arvingers og legatarers status samt for bobestyreres og kuratorers beføjelser. Beviset udstedes af den kompetente myndighed i medfør af kapitel VI i overensstemmelse med den lov, der er udpeget for bobehandlingen efter kapitel III. Beviset udstedes efter anmodning fra enhver person, der er forpligtet til at dokumentere sin status som arving eller legatar eller sine beføjelser som bobestyrer eller kurator, jf. *artikel 37*.

Artikel 38-40 indeholder regler om ansøgning og sagsbehandlingen i sager om udstedelse af beviset.

Europæiske arvebeviser skal efter *artikel 41, stk. 1*, udstedes under anvendelse af en formular optrykt som bilag 2 til forslaget og skal efter *artikel 41, stk. 2*, indeholde oplysninger om den udstedende rets kompetence (*litra a*), eventuelle ægtepagter (*litra c*), den lov, der er udpeget efter forordningen (*litra d*), faktiske og retlige forhold, der medfører rettigheder for arvinger og legatarer eller beføjelser for bobestyrere og legatarer (*litra e*) samt oplysninger om de respektive arveandele (*litra h*).

Efter *artikel 42* skal det europæiske arvebevis anerkendes umiddelbart i samtlige medlemsstater for så vidt angår arvingers og legatarers status og beføjelser som bobestyrer eller kurator.

Forordningens *artikel 43* og *44* indeholder bestemmelser om proceduren for berigtigelse, suspension og omstødelse af europæiske arvebeviser samt klageadgang. Det følger af *artikel 43, stk. 1*, at originalbeviset opbevares af den udstedende myndighed, som udsteder kopier til enhver person med retlig interesse heri. Kopiens gyldighed er begrænset til 3 måneder. Herefter må indehaveren anmode om udstedelse en ny kopi, jf. *artikel 43, stk. 2*.

2.2.7. Almindelige og afsluttende bemærkninger (kapitel VII)

Forordningens kapitel VII indeholder bestemmelser om forordningens forhold til internationale konventioner (*artikel 45*), oplysninger om lovgivning, der skal stilles til rådighed for offentligheden (*artikel 46*), proceduren for ændring af udformningen af europæiske arvebeviser (*artikel 47*), udvalgsprocedure (*artikel 48*), revisionsklausul (*artikel 49*), overgangsbestemmelser (*artikel 50*) samt bestemmelser om ikrafttræden (*artikel 51*).

3. Gældende ret

3.1. Kompetence i dødsboskiftesager

3.1.1. Processuelle indlændinge

En dansk skifteret er kompetent til at behandle et dødsbo, hvis afdøde på dødstidspunktet havde hjemting her i landet (dvs. var såkaldt ”processuel indlænding”).

Processuelle indlændinge er efter restpraksis personer, som på grund af deres bopæl- eller opholdsted har en mindst lige så stærk tilknytning til Danmark som til udlandet. Statsborgerskab er i denne henseende principielt uden betydning.

Foreligger der dansk skiftekompetence, omfatter skiftet som udgangspunkt samtlige aktiver, der tilhører afdøde. Aktiver, der befinder sig i udlandet, skal således også så vidt muligt inddrages under skiftet.

3.1.2. Procesuelle udlændinge

Hvis afdøde ikke havde hjemting i Danmark, kan justitsministeren i henhold til dødsboskiftelovens § 2, stk. 2, nr. 1, henvide boet eller en del af dette til en dansk skifteret, når den afdøde var dansk statsborger eller havde anden særlig tilknytning til Danmark og efterlader sig aktiver, der ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Justitsministeren kan herudover efter dødsboskiftelovens § 2, stk. 2, nr. 2, altid henvide boet eller en del af dette til behandling ved en dansk skifteret, hvis afdøde efterlader sig aktiver i Danmark, der ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

3.1.3. Den nordiske konvention om arv og dødsboskifte

Den nordiske konvention om arv og dødsboskifte¹ fastsætter særlige regler om skiftekompetence for så vidt angår dødsboer efter danske, finske, islandske, norske og svenske statsborgere, der var bosat i et af de nordiske lande på dødsfaldstidspunktet, jf. konventionens artikel 1.

I medfør af artikel 19, stk. 1, i den nordiske konvention om arv og dødsboskifte henhører skiftebehandlingen som hovedregel under retterne i den medlemsstat, hvor afdøde var bosat ved sin død.

Danske skifteretter har således i relation til nordiske statsborgere, der er bosat i et af de nordiske lande, som hovedregel kun kompetence, når afdøde havde bopæl i Danmark.

Uskiftede boer skiftes dog i deres helhed i den stat, hvor den længstlevende ægtefælle er bosat eller ved sin død var bosat, jf. artikel 19, stk. 2.

Twistigheder om retten til arv kan anlægges i en anden kontraherende stat end bopælsstaten, hvis parterne er enige herom. Det forudsætter dog, at sagen ikke er – eller tidligere har været – under behandling i en kontraherende stat, jf. artikel 21, stk. 2.

3.2. Lovvalg i dødsboskiftesager

¹ Konvention af 19. november 1934, som ændret ved overenskomst af 9. december 1974, jf. bekendtgørelse nr. 348 af 24. juni 1976 om ikrafttræden af konvention mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om arv og dødsboskifte.

3.2.1. Arvestatuttet efter dansk rets almindelige regler om international privatret

Når en dansk skifteret har kompetence til at forestå et dødsboskifte, skal der foretages et valg af arvestatut, dvs. et valg af, hvilket lands lovgivning der skal finde anvendelse på bobehandlingen.

Arvestatuttet omfatter samtlige arveretlige regler, herunder reglerne om, hvem der er arvinger, tvangsarvinger og legale arvinger, samt reglerne om arveladers testationskompetence, udelukkelse og bortfald af arveret samt arvens fordeling mv. Der gælder dog særlige lovvalgsregler vedrørende arveretlige aftaler og formen for testamenter, jf. pkt. 3.2.3. nedenfor.

Arvestatuttet finder anvendelse på samtlige afdødes aktiver, herunder løsøre og – som hovedregel – også fast ejendom.

Arvestatuttet er efter retspraksis som udgangspunkt loven i det land, hvor arvelader sidst havde domicil. Domicil defineres i dansk ret som den stat eller det territoriale retsområde, som en person har bopæl eller ophold i, i den hensigt *varigt* at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være midlertidigt. Begrebet er således ikke sammenfaldende med det processuelle hjemtingsbegreb, jf. pkt. 3.1.1. ovenfor.

Afdødes domicillov fraviges dog som arvestatut, hvis arvingerne under skiftet aftaler, at dansk arveret skal finde anvendelse, medmindre arvelader i testamentet har udelukket, at dansk ret ikke skal kunne finde anvendelse.

Afdødes domicillov fraviges endvidere som arvestatut for så vidt angår fast ejendom beliggende i en anden stat end domicilstaten, såfremt der i denne stats lovgivning (*lex situs*) gælder særlige regler om arvemåden til en sådan fast ejendom.

3.2.2. Lovvalg efter den nordiske konvention og arv og dødsboskifte

I dødsboer efter danske, finske, islandske, norske og svenske statsborgere, der var bosat i et af de nordiske lande på dødsfaldstidspunktet, anvendes som udgangspunkt loven i det land, hvor afdøde havde bopæl på dødstidspunktet, jf. artikel 1, stk. 1, i den nordiske konvention om arv og

skifte. Begrebet "bopæl" forstås herved som domicil i de danske internationalprivatretnlige regler, jf. pkt. 3.2.1. ovenfor.

Herfra gælder dog den undtagelse, at en arving eller legatar, for hvem spørgsmålet har retlig betydning, kan kræve, at lovgivningen i det land, hvor afdøde var statsborger, skal anvendes, såfremt afdøde ikke inden for de sidste 5 år før sin død havde været bosat i domicilstaten.

Det er udgangspunktet i den nordiske konvention om arv og skifte, at det efter artikel 1 udpegede arvestatut finder anvendelse på samtlige arveretlige spørgsmål, medmindre det pågældende spørgsmål er særligt undtaget i konventionen.

Konventionen indeholder særlige bestemmelser om lovvalget for så vidt angår behandlingen af testamenter (artikel 8-10), arvepagter, arveafkald og døds-gaver (artikel 12), visse spørgsmål om fast ejendom (artikel 13), adoptioners arveretlige virkning (artikel 14), forbrydelse af retten til arv og arveløsgørelse (artikel 15), forældelse af retten til arv (artikel 16) samt arveladers gæld (artikel 17 og 18).

3.2.3. Særlige lovvalgsregler for testamenter

Der gælder en række særlige regler om lovvalg i sager om habilitet til at foretage testamentariske dispositioner, formgyldighed for testamentariske dispositioner og fortolkning af testamenter, jf. herved dansk international privatrets almindelige regler, Haagertestamentskonventionen² og den nordiske konvention om arv og dødsboskifte.

Spørgsmål om testators *habilitet*, hvorved forstås spørgsmålet om, hvorvidt testator har den fornødne alder og evne til at handle fornuftsmæssigt, bedømmes ifølge retspraksis efter testators domicillov på tidspunktet for oprettelsen, ændringen eller tilbagekaldelsen af testamentet.

Formkrav for testamenter bedømmes efter Haagertestamentskonventionens regler, der finder anvendelse, uanset om testator var bosat i en kontraherende stat, og uanset om konventionens regler fører til anvendelse af loven i en kontraherende stat, jf. konventionens artikel 6.

² Jf. Bekendtgørelse nr. 459 af 14. september 1976 om ikrafttræden af Haagerkonvention af 5. oktober 1961 om lovkonflikter vedrørende formen for testamentariske dispositioner.

Ifølge konventionens artikel 1 er en testamentarisk disposition formgyldig, blot formkravene i én af følgende love er opfyldt: (1) Oprettelsesstedets lov, (2) testators statsborgerskabslov ved oprettelsen eller ved død, (3) loven i testators domicilstat ved oprettelsen eller ved død, (4) loven på testators bopæl ved oprettelsen eller ved død, og – for så vidt angår fast ejendom – 5) loven i den stat, hvor ejendommen er beliggende. Ifølge konventionens artikel 2, stk. 1, finder artikel 1 også anvendelse på tilbagekaldelse af testamentariske dispositioner. Efter Haagertestamentskonventionen artikel 1, stk. 3, skal spørgsmålet om, hvorvidt testator havde domicil på et bestemt sted, afgøres efter reglerne på dette sted.

Med hensyn til *fortolkning* af et testamente antages det i retspraks, at et testamente som udgangspunkt skal fortolkes i overensstemmelse med fortolkningsreglerne i arvestatuttet, om end der med henblik på at fastslå testators hensigt i betydeligt omfang må tages hensyn til fortolkningsprincipperne i testators domicillov på tidspunktet for den testamentariske disposition.

For testamenter omfattet af den nordiske konvention om arv og skifte gælder lovvalgsregler vedrørende gyldigheden af testamenter, der svarer til Haagerkonventionens regler, jf. artikel 8-10 i den nordiske konvention om arv og dødsboskifte.

3.3. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske skiftebehandlinger

3.3.1. Dansk rets almindelige regler

Dansk ret indeholder ikke lovfæstede regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af fremmede skiftebehandlinger. Dødsboskiftelovens § 3 giver justitsministeren hjemmel til at fastsætte bestemmelser, hvorefter afgørelser fra udenlandske domstole og myndigheder vedrørende dødsboskifte skal have bindende virkning og kunne fuldbyrdes her i riget, hvis de har sådanne virkninger i den stat, hvor afgørelsen er truffet, og anerkendelsen og fuldbyrdelsen ikke ville være åbenbart uforenelig med dansk retsorden ("ordre public"). Bemyndigelsen er ikke udnyttet.

Det antages, at en fremmed skiftebehandling anerkendes her i landet, i hvert fald når skiftet foretages i afdødes domicilland. Det må formentlig også antages, at skiftebehandlinger, hvor den skiftende myndigheds internationale kompetence er baseret på afdødes nationalitet, anerkendes.

Den fremmede skifteret eller det fremmede bo skal dokumentere sin ret til at råde over boets aktiver og passiver i henhold til sin hjemstats lovgivning. Herefter vil retten til boets aktiver og passiver blive anerkendt her i landet. En dansk skifteret, der yder skifteretlig bistand her i landet, skal dog sikre sig, at det fornødne i forhold til afdødes gæld i Danmark er iagttaget. Også den legitimation, der følger af det udenlandske skifte for arvinger og legatarer, som på det fremmede skifte har fået udlagt aktiver, der befinder sig her i Danmark, vil blive anerkendt her i landet.

3.3.2. Den nordiske konvention om arv og dødsboskifte

Den nordiske konvention om arv og dødsboskifte indeholder bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af skiftebehandlinger omfattet af konventionen.

Ifølge konventionens artikel 28 skal anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og forlig om ret til arv eller legat mv. afgøres efter loven i det land, hvor anerkendelse og fuldbyrdelse søges. For dansk rets vedkommende betyder det, at afgørelser i henhold til den nordiske konvention om arv og skifte anerkendes og fuldbyrdes her i landet i overensstemmelse med reglerne i den nordiske domslov³, jf. lovens § 7, stk. 1, nr. 5. Fuldbyrdelse i Danmark sker ved umiddelbar henvendelse til fogedretten, jf. § 9 i den nordiske domslov.

Det bemærkes, at reglerne i den nordiske domslov efter lovens § 7, stk. 2, ikke finder anvendelse på sager, der er omfattet af en konvention, som er gennemført i dansk ret ved lov om EF-domskonventionen m.v., herunder ved bekendtgørelse i medfør af den nævnte lovs § 15, og heller ikke i det omfang andet følger af regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser og forlig på særlige retsområder.

4. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser

Som anført under pkt. 1 ovenfor er forslaget fremsat med hjemmel i EF-Traktatens afsnit IV (nu EUF-Traktatens afsnit V). Protokollen om Danmarks stilling finder derfor anvendelse. Foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-Traktaten (nu EUF-Traktatens afsnit V), vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

³ Lovbekendtgørelse nr. 635 af 15. september 1986 af lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav og om ændring af retsplejeloven med senere ændringer.

Forslaget har på den baggrund ikke lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser.

5. Høring

Forordningsforslaget blev den 12. november 2009 sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, samtlige byretter, Tinglysningssretten, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Skatteministeriet, Civilstyrelsen, Familiestyrelsen, Statsforvaltningen Hovedstaden, Statsforvaltningen Midtjylland, Statsforvaltningen Nordjylland, Statsforvaltningen Sjælland, Statsforvaltningen Syddanmark, Advokatrådet, Adoption og Samfund, Danske Advokater, Danske Bedemænd, Danske Familieadvokater, Finansrådet, Forbrugerrådet, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Foreningen af autoriserede bobestyrere, Foreningen af Familieretsadvokater, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Institut for Menneskerettigheder, Isobro, Kommunernes Landsforening, Retspolitisk Forening, Retssikkerhedsfonden, Statsforvaltningsjuristforeningen, Københavns Universitet (Juridisk Fakultet), Syddansk Universitet (Det Samfundsvidenskabelige Institut), Aalborg Universitet (Det Samfundsvidenskabelige Institut), Aarhus Universitet (Det samfundsvidenskabelige fakultet), Copenhagen Business School og Handelshøjskolen i Århus.

Justitsministeriet har modtaget hørings svar fra følgende myndigheder og organisationer mv.:

Advokatsamfundet, Copenhagen Business School, Dansk Institut for Menneskerettigheder, Danske Dødsboadvokater, Domstolsstyrelsen, Finansrådet, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, Kommunernes Landsforening, Skatteministeriet, Statsforvaltningen Nordjylland, Østre Landsret, Vestre Landsret, Københavns Byret og Syddansk Universitet.

Domstolsstyrelsen, Finansrådet, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Kommunernes Landsforening, Skatteministeriet, Statsforvaltningen Nordjylland, Østre Landsret, Vestre Landsret, Køben-

havns Byret og Syddansk Universitet har ikke bemærkninger til forordningsforslaget.

Institut for Menneskerettigheder har anført, at instituttet ikke har haft mulighed for at udarbejde bemærkninger inden for høringsfristen, men at instituttet finder, at spørgsmålet om diskrimination i forbindelse med testamentariske dispositioner og lovvalg bør vurderes nærmere i forbindelse med forslagets videre behandling.

5.1. Generelle bemærkninger

Advokatrådet, Copenhagen Business School og Danske Dødsboskifteadvokater har anført, at de overordnet støtter forslaget. Advokatrådet og Copenhagen Business School har bemærket, at de er enige med Kommissionen i, at forslaget vil forbedre den frie bevægelighed for personer inden for EU ved at gøre det lettere for personer med sædvanligt opholdssted inden for EU at tilrettelægge arvefaldet efter dem.

5. 2. Anvendelsesområde og definitioner (kapitel I)

Advokatrådet og Copenhagen Business School har anført, at anvendelsesområdet er godt defineret og støtter, at anvendelsesområdet – som også anført af Kommissionen – skal fortolkes autonomt. Advokatrådet og Copenhagen Business School har i den forbindelse foreslået, at dette fastsættes i en præampelbetragtning.

Forsikring og Pension har anført, at Forsikring og Pension antager, at forslagets undtagelse af forsikrings- og pensionsordninger fra anvendelsesområdet medfører, at afgørelsen af, hvem der er begunstigede, når forsikringstagerens arvinger er indsat som begunstiget i en police, og forsikringstageren ved sin død er bosat i udlandet, skal ske med udgangspunkt i den danske arvelov.

5.3. Kompetence (kapitel II)

5.3.1. Hovedregel om kompetence (artikel 4)

Advokatrådet og Copenhagen Business School har anført, at hovedreglen i artikel 4, hvorefter der er skiftekompetence i den medlemsstat, hvor afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, er hensigtsmæssig, idet denne hovedregel sikrer en væsentlig tilknytning til den

pågældende domstol. Advokatrådet og Copenhagen Business School har i den forbindelse foreslået, at det i en præampelbetragtning fastsættes, at begrebet ”sædvanligt opholdssted” skal fortolkes autonomt.

Danske Dødsboadvokater har anført, at udgangspunktet om, at det er retterne i den medlemsstat, hvor arvelader havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, der er kompetente, stort set svarer til reglen i dødsboskiftelovens § 2, og at det vil være velkomment, hvis de øvrige medlemsstater indfører tilsvarende regler.

5.3.2. Henvisning (artikel 5)

Advokatrådet og Copenhagen Business School har anført, at muligheden for at foretage henvisning i artikel 5 er fornuftig.

5.3.3. Kompetence på andet grundlag (artikel 6)

Advokatrådet og Copenhagen Business School har anført, at forslaget artikel 6 om kompetence på andet grundlag er hensigtsmæssig, men at retterne i den medlemsstat, hvori afdøde havde domicil på dødstidspunktet, også bør have (en subsidiær) kompetence til at behandle sagen. Denne kompetenceregulering bør indsættes som artikel 6, litra b.

Danske Dødsboadvokater har anført, at det er fornuftigt, at artikel 6, litra c, giver en medlemsstat subsidiær skiftekompetence, når afdøde ikke havde sit sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat, men hvor en arving eller legater har sit sædvanlige opholdssted i medlemsstaten. Danske Dødsboadvokater har endvidere anført, at det synes fornuftigt at knytte denne skiftekompetence til, at der skal skiftes aktiver, der befinder sig i medlemsstaten. Herved sikres, at en afdød persons bo kan skiftes i en medlemsstat, selv om afdøde på dødstidspunktet havde sit sædvanlige opholdssted i et tredjeland. En sådan mulighed findes ikke i dansk ret.

5.3.4. Konnekse krav (artikel 14)

Advokatrådet og Copenhagen Business School har anført, at udtrykket ”indbyrdes sammenhængende krav” bør anvendes i stedet for udtrykket ”konnekse krav”, idet førstnævnte begreb konsekvent anvendes i anden civilretlig EU-lovgivning.

5.4. Lovvalg (kapitel III)

5.4.1. Enhedssystem

Danske Dødsboadvokater har anført, at forordningens enhedssystem, hvorefter en arvesag som udgangspunkt skal behandles efter én arvelov, der som udgangspunkt er loven i den medlemsstat, der har skiftekompetence, lægger sig op ad de danske regler. Dette vil forenkle bobehandlingen i en lang række boer med tilknytning til andre EU-lande.

5.4.2. Mulighed for lovvalg (artikel 17)

Advokatrådet, Copenhagen Business School og Danske Dødsboadvokater støtter, at arvelader får mulighed for at vælge, at loven i arveladers statsborgerskabsstat skal finde anvendelse i stedet for loven i den stat, hvor arvelader havde sædvanligt opholdsted på dødstidspunktet.

5.4.2. Ordre public (artikel 27)

Advokatrådet og Copenhagen Business School har anført, at bestemmelsen i artikel 27, stk. 2, er for vidtgående og bør udgå. Alternativt bør bestemmelsen kun gælde, hvor der er betydelig forskel på de to landes regler om tvangsarv.

Danske Dødsboadvokater har anført, at reglen i artikel 27 tilgodeser den fleksibilitet et samlet regelsæt bør indeholde, og at bestemmelsen ifølge bemærkningerne kun bør anvendes i undtagelsestilfælde.

5.5. Officielt bekræftede dokumenter (kapitel V)

Danske Dødsboadvokater har anført, at artikel 34, hvorefter officielt bekræftede dokumenter udstedt i en medlemsstat skal anerkendes i de øvrige medlemsstater, medmindre gyldigheden af dokumenterne anfægtes efter de gældende procedurer i oprindelsesstaten, er en banebrydende regel, der formentlig vil få stor praktisk betydning. En række andre EU-lande har en meget tung procedure for anerkendelse af danske myndigheders officielt bekræftede dokumenter. Artikel 34 må forventes at minimere sådanne uforholdsmæssigt lange og komplicerede sagsbehandlingsprocedurer, og Danske Dødsboadvokater ser med forventning frem til en vedtagelse af bestemmelsen.

5.6. Europæiske arvebeviser (kapitel VI)

Danske Dødsboadvokater har anført, at et europæisk arvebevis med de oplysninger, der fremgår af forordningsforslagets bilag 1 og 2, vil være meget informativt og må forventes at blive et særdeles praktisk instrument ved behandlingen af dødsboer fremover. Såfremt forordningen vedtages, bør man fra dansk side overveje at implementere et sådant bevis i Danmark. Danske Dødsboadvokater har endvidere anført, at arvebevisets gyldighed på 3 måneder, jf. artikel 43, stk. 2, synes for kort, idet behandlingen af dødsboer med internationale aspekter ofte er ganske langvarige. Efter Danske Dødsboadvokater opfattelse bør genparterne derfor have en gyldighed på 6 måneder.

6. Nærhedsprincippet

6.1 Kommissionens vurdering af nærhedsprincippet

Kommissionen har om forholdet til nærhedsprincippet bl.a. anført, at formålet med forslaget kun kan opfyldes i form af fælles regler, idet sådanne fælles regler er nødvendige for at sikre retssikkerhed og forudsigelighed for borgerne. Ifølge Kommissionen vil det være i strid med dette mål, hvis medlemsstaterne handler hver for sig.

6.1 Regeringens foreløbige vurdering af nærhedsprincippet

Regeringen finder på det foreliggende grundlag, at forslaget som fremsat må anses for at være i overensstemmelse med nærhedsprincippet, og regeringen kan i den forbindelse tilslutte sig de betragtninger, som Kommissionen er fremkommet med, jf. oven for under pkt. 6.1.

7. Andre landes kendte holdninger

Storbritannien og Irland har på et møde i den Civilretlige Komité den 4. januar 2010 tilkendegivet, at de ikke ønsker at deltage i vedtagelsen eller anvendelsen af forordningen, der således ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i disse medlemsstater.

Der foreligger ikke i øvrigt officielle tilkendegivelser om andre medlemsstaters holdninger til forslaget.

8. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet har endnu ikke udtalt sig i sagen.

9. Foreløbig generel dansk holdning

Danmark deltager på grund af forbeholdet vedrørende retlige og indre anliggender som nævnt ikke i en kommende vedtagelse af det foreliggende forordningsforslag, der ikke vil være bindende for eller finde anvendelse i Danmark, jf. punkt 1 ovenfor.

Forslaget vurderes egnet til at gøre behandlingen af arvesager med et grænseoverskridende element mindre kompleks, idet der med forslaget lægges op til at indføre fælles regler om retternes kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse mv.

Fra dansk side er man derfor generelt positivt indstillet over for forslaget, men det er nødvendigt, at forståelsen og rækkevidden af flere af forslagets bestemmelser afklares, inden en endelig dansk holdning forelægges.

Det gælder bl.a. spørgsmålet om, i hvilket omfang forordningens bestemmelser om kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse mv. finder anvendelse på udenretlige myndigheder, herunder f.eks. notarer, der i en række EU-lande forestår bobehandlingen i arvesager.

10. Orientering af andre af Folketingets udvalg

Dette grundnotat vedrørende Kommissionens forslag sendes – ud over til Folketingets Europaudvalg – også til Folketingets Retsudvalg.